



משולחנו של מנהל אגף הייעור

קוראות וקוראים יקרים,

הרב-שנתי לבין כמות המשקעים שירדו השנה: ברוב אזורי הארץ נמדדו פחות מ-50% מכמות הגשמים הממוצעת, ובאזורים כמו הגולן, הגליל העליון, עמק יזרעאל, שפלת יהודה והנגב – הירידה הייתה משמעותית אף יותר.

השלכות החורף השחון ניכרות באופן מיידי בירידה ניכרת בזרימות בנחלים, בשפיעת המעיינות ואף בהתייבשותם. ההשפעה על הצומח ניכרת בצימוח הנמוך של העשבונים, ומקנן חשש כבד מפגיעה בעצים שעלולה להתבטא בהתייבשות ובתמותת עצים – בייחוד באזורים הצחיחים למחצה, ברגישות גבוהה למזיקים ובסיכון מוגבר לשרפות בגלל ההתייבשות המוקדמת של הצומח. החורף השחון והחום הגדול הממהר לבוא רק מגבירים ומחדדים את ההבנה שהיער הוא משאב יקר מפז – לא רק עבור הטבע, אלא גם כמרכיב בחוסן האקלימי, החברתי והנפשי של החברה כולה.

בגיליון הנוכחי תמצאו מגוון של מאמרים וסקירות מעולם היער, וכדרכנו ביקשנו להביא ידע מעמיק, גישות חדשות, ותובנות מעשיות מהשטח ומשדה המחקר. אני מבקש להפנות את תשומת לבכם למאמרו של ניב דה-מלאך, שנכתב כתגובה לשיחה שפורסמה בגיליון הקודם עם פרופ' אבי פרבולוצקי, ונסובה בעיקרה על מושג המגוון הביולוגי.

גיליון 28 רואה אור זמן לא רב לאחר שתי שרפות גדולות ביער אשתאול ובפארק קנדה. השרפות, בשטח כולל של כ-20,000 דונם, מהגדולות אי פעם, פרצו בימים חמים עם אחוזי לחות נמוכים ורוחות עזות שגרמו לחזית האש להתקדם במהירות רבה ולהקשות על פעולות הכיבוי. הלב כואב למראה הנוף השחור והיערות השרופים, ודאגה עמוקה מלווה אותנו כבר בראשיתו של הקיץ. כוחות הכיבוי של קק"ל ושל כב"ה עדיין בשטח בכוננות גבוהה למניעת התחדשות השרפה, ואני מבקש להודות לעובדים הרבים מקק"ל שנלחמו באש וללוחמי האש של כב"ה שהצטרפו בכוחות גדולים. אנו נמצאים בשלב ראשון של איסוף הנתונים, ניתוח חומרת השרפה והתנהגות האש ביחס לכיוון הרוח ופעולות הכיבוי שנעשו. לפנינו עבודה רבה בתיקון הנזקים, בפעולות בטיחות באתרים קולטי קהל ולאורך הדרכים, ובקרב נתחיל לתכנן מהלך רב-שנתי על פי המדיניות וההנחיות שלנו. השרפה הגדולה הזכירה לכולם שאנחנו בעיצומה של תקופה רגישה למערכות הטבע בישראל – אנו עדים להצטלבות חריפה בין אתגרי האקלים, שינויי הסביבה ולחצים הולכים וגוברים על השטחים הפתוחים ועל היערות בפרט. החורף האחרון, תשפ"ה, היה השחון ביותר בעשורים האחרונים, והותיר את חותמו בכל מרחבי הארץ. מפת פיזור המשקעים באתר השירות המטאורולוגי מצביעה על פער חריגים בין הממוצע

ניב מרחיב את הדיון ומראה לנו שמושגים נוספים מעולם האקולוגיה שנעשו שגורים בפי כול – 'שלמות המערכת', 'בריאות המערכת' ואף 'שירותי המערכת' – הם מטפורה, האנשה של המערכת האקולוגית. ובעוד אנחנו מנהלים ומעוניינים לקבוע מטרות ניהול, המאפיין הבולט של המערכת האקולוגית הוא שאין לה ניהול מרכזי.

לצד זאת, הגיליון מביא קשת עשירה של מאמרים, מחקרים ועדויות מהשטח. מהסקירה המרשימה של אוכלוסיות עצי התמר לאורך הערבה והנגב, דרך ניתוח התנהגות אזרחים ותיקים המבקרים ביערות קק"ל, ועד לעיסוק במזיקים חדשים המאיימים על עצי היער והנני – ובפרט נגע האמברוזיה והשלכותיו. מאמר קצר וחשוב עוסק במיזמים אגרו-וולטאיים ובהשפעותיהם על שטחים פתוחים, תחום חדשני שמאתגר את האיזון שבין ייצור אנרגיה לבין שמירה על שטח חקלאי פתוח ומניב.

עוד תמצאו בגיליון שיחה עם מימי רון, בוטנאית מומחית ופעילה ותיקה בתחום הצומח, דיווחים מגבול הצפון על השפעות העימותים הביטחוניים על היערות, והצגת עץ מקומי – האלון של שייח' עבדאללה – כסמל לחיבור בין טבע, היסטוריה וזהות מקומית.

אני מודה לכל השותפים ליצירת הגיליון – העורכים, הכותבים, החוקרים ואנשי השטח שמביאים בפנינו את העושר הרב והמגוון שטמון ביער ובמרחבים הפתוחים. אני מזמין אתכם לקרוא במדור 'יער של ספרים' על מרחבי הבר, ומקווה שיתעורר בכם הרצון לקרוא את האסופה במלואה ולצאת אל מרחבי הבר שלנו בישראל.

בעת כתיבת שורות אלה, לאחר פסח, חג החירות שלנו, עדיין מוחזקים בשבי בעזה 58 חטופים שחייהם בסכנה יום-יומית. חובתנו שלנו היא לקרוא להצלתם ולפעול להשיב להם את חירותם.

קריאה מעניינת,



גלעד אוסטרובסקי

היערן הראשי ומנהל אגף הייעור